

До спеціалізованої вченої ради К 26.503.01
Науково-дослідний інститут публічного права
03035, м. Київ, вул. Г. Кірпи, 2А

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, старшого дослідника
Іванищука Андрія Анатолійовича
на дисертацію Вишневського Михайла Валентиновича
«Адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в
Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право**

Актуальність обраної теми дисертації. Як показують результати власного соціологічного опитування здобувача, більшість громадян України (84%) не довіряють судовій гілці влади. Причин такого стану речей є досить багато. Зокрема це і рівень належного матеріально-технічного та загалом організаційного забезпечення судових установ. Навіть новітня кардинальна судова реформа не в змозі вирішити більшість проблемних питань в цій сфері.

Дійсно, належна організація роботи суду викликана потребою забезпечення високого рівня здійснення судочинства судами України, а недоліки в організації роботи апарату суду, адміністрування та контролю за діяльністю працівників апарату можуть негативно впливати на процес відправлення судочинства суддівським корпусом, формування корупційних ризиків, виникнення конфліктних ситуацій, що у свою чергу може бути наслідком перешкоджання доступу до правосуддя громадянам та формувати негативну думку суспільства про роботу судової гілки влади загалом. Це обумовлено тим, що саме на апарат суду покладається організаційне, інформаційно-комунікативне та матеріальне забезпечення судів, а також судових установ в цілому, всім необхідним для якісного і вчасного здійснення судочинства у відповідності до принципу верховенства права для створення належних умов щодо отримання фізичними і юридичними особами якісних та своєчасних адміністративно-судових послуг.

Таким чином, актуальність дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні обумовлена низкою чинників, які дозволяють стверджувати про державну та суспільну необхідність комплексного монографічного дослідження із заявленої проблематики, як для покращення діяльності судових установ так і в просвітницьких цілях.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформованих у дисертації Вишневського М. В. забезпечється вдало сформованими вихідними концептуальними основами для реалізації дослідження. В першу чергу, це стосується формулювання його поля, цінцевої оцінюваної мети до досягнення а також чітко сформованих задач. Немало важливе значення має і методолічний арсенал, який базується на системі методів наукового пізнання. Особливої уваги заслуговують статистичний та соціологічний методи, які використано здобувачем під час проведення власного опитування громадської думки відносно рівня довіри населення до судової гілки влади та опрацювання його результатів.

Зрозуміло, що обрана до аналізу тематика була і є предметом вивчення багатьох науковців. Саме тому, автором вивчені та критично аналізуються відомі досягнення і теоретичні положення інших дослідників з питань, що прямо чи побічно стосуються заявленої проблематики.

Структура дисертації є логічною, а сама робота цілісною. Кожному етапу дослідження притаманний належний рівень наукової новизни, а сформульовані висновки є теоретично і практично важливими, перспективними.

Достовірність зазначених у роботі положень, висновків та рекомендацій підтверджується їх апробацією у відкритому друці, обговоренням на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 9–10 вересня 2016 р.), «Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні» (м. Запоріжжя, 24–25 березня 2017 р.), «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, 10–11 серпня 2018 р.).

Наукове та практичне значення роботи полягає в тому, в роботі наведено нове розв'язання наукового завдання у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні у системному, комплексному вимірі.

Теоретичні положення, висновки та пропозиції, що висвітлено в межах наукової роботи здобувача впроваджено та надалі може бути використано в:

- науково-дослідній сфері – для подальшого наукового розроблення проблем адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні;
- правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні;
- навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» у Науково-дослідному інституті публічного права;
- правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності апарату Херсонського міського суду Херсонської області.

Новизна положень, які виносяться на захист полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні. У результаті здійсненого аналізу автором сформульовані наукові положення і висновки запропоновані особисто.

Серед найбільш вагомих окремо слід виділити наступні:

- надання авторського визначення терміну «апарат суду» та обґрунтовано необхідність уточнення в законодавчому полі даного структурного елементу структури судової установи;
- розкрито адміністративну діяльність апарату суду як сукупність забезпечувальних заходів методологічно-організаційного, структурного, матеріально-фінансового, кадрового, технічного, допоміжного та іншого характеру, об'єктивованих у вигляді посадової, службової та професійної реалізації державними службовцями і працівниками патронатної служби судової

установи своїх зобов'язань з метою ефективного функціонування відповідного суду, виконання основних завдань судочинства та надання адміністративно-судових послуг;

– удосконалено розуміння терміну «організаційне забезпечення суду» як сукупність різнорідних заходів, що в кінцевому рахунку: 1) забезпечують реалізацію функцій судової установи, 2) створюють умови для відправлення правосуддя та надання судово-адміністративних послуг зацікавленим особам;

– розкрито сутність принципу ефективної, продуктивної та скоординованої діяльності суб'єктів реалізації судової влади, який на думку здобувача полягає у розумінні важливості реалізації їх функцій як перед суспільством, так і перед державою в контексті прагнення досягти запланованих цілей, що мають в основі національні цінності шляхом якісного виконання своїх повноважень, в тому числі надання послуг та комунікативної співпраці між суміжними уповноваженими представниками та структурами з метою досягнення максимального результату – відправлення справедливого правосуддя та забезпечення функціонування судів на засадах громадської довіри;- тезис здобувача про необхідність урегулювання питання надання послуг, оскільки експортування як вид адміністративної діяльності Департаменту фактично є послугою, яку він надає заінтересованим особам, однак у спеціальному законодавстві надання послуг цим суб'єктом не передбачено.

Окремої позитивної оцінки заслуговує думка автора щодо необхідності внесення змін та доповнень до адміністративного законодавства у сфері регулювання діяльності апарату суду в Україні, зокрема в частині: використання передового позитивного досвіду реалізації такої діяльності (за аналогією з Французькою, Італійською, Фінляндською та Латвійською Республіками, Королівством Іспанія та Сполученими Штатами Америки); законодавчого вирішення проблеми визначення сутності апарату суду з термінологічного боку; створення окремої служби (відділу, сектору) в судовій установі із забезпечення судових розглядів, та ін.

Беззаперчно, окрім вищевказаного робота має й інші позитивні аргументації, тези та рекомендації.

Зокрема аналіз змістовних і сутнісних ознак адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні (сторінка 56) надав підстави здобувачу стверджувати, що одним із різновидів правового регулювання є адміністративно-правове, що характеризується низкою специфічних особливостей. В аналізованій сфері – це сукупність внутрішніх (саморегулівних) і зовнішніх (з боку публічної адміністрації) процесів впливу адміністративних норм на професійну, службову та посадову діяльність працівників апарату суду.

Обґрунтованою вбачається думка автора про те, що під внутрішнім (саморегулівним) впливом на діяльність апарату суду слід розуміти комплекс адміністративних дій керівника судової установи та керівника апарату суду, зокрема їх комунікативну взаємодію, що мають: а) забезпечити реалізацію нормативних засад закріплених адміністративною нормою щодо основ належного функціонування судової установи; б) установити відповідні механізми, процедури і правила для реалізації належного функціонування судової установи. Зовнішнє адміністративно-правове регулювання апарату суду визначається ним як «втручання» уповноважених органів та посадових осіб у всі процеси діяльності судової установи, зокрема й у функціонування апарату суду відповідною публічною адміністрацією, насамперед Вищою радою правосуддя, органами суддівського самоврядування та Державною судовою адміністрацією в межах обсягу їх повноважень.

Цікавим є розгляд здобувачем адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні (підрозділ 2.1.) шляхом розкриття його характеру.

Логічним є тезис про те, що урегулювання процедурного аспекту діяльності представників судової системи України має особливе значення, що пояснюється полем їх адміністративної діяльності та значенням таких дій. Обмежуватись лише «управлінським» розумінням процедури як категорії, що застосовується до

діяльності виконавчих органів влади та місцевого самоврядування, є недоречним, оскільки усталене розуміння публічної адміністрації у вузькому розумінні ускладнює подальші трансформаційні зміни адміністративного права. Суб'єкти публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні, реалізуючи свій владний вплив, діють у певній послідовності (сторінка 130).

Позитивним виявленням, без сумніву, є здійснення автором наукового узагальнення міжнародних засад та зарубіжного досвіду здійснення адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду. Європейське законодавство передбачає можливість як самоорганізаційного забезпечення діяльності судової установи, так і «вертикальну» залежність від уряду. При цьому існує нормативна вказівка на наявність окремого спеціалізованого органу, який в обов'язковому порядку має бути незалежним, неупередженим у своїй діяльності та має займатися виключно організаційними аспектами відправлення правосуддя. Відмінність моделей судових систем унеможлиблює ухвалення єдиного систематизованого міжнародного акта, який би повною мірою відбивав засади діяльності апарату суду. Кожна країна уповноважує здійснювати фінансове, кадрове, організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності судової установи або працівника такої установи (керівника апарату суду, клерка, судового адміністратора), або ж спеціалізованого органу (представника судової або виконавчої гілок влади). У деяких країнах такі функції виконують органи виконавчої влади. Існують також гібридні моделі (за взаємодії гілок влади), при яких спеціально уповноваженою особою може бути як працівник установи, так і суддя, який поєднує адміністративні повноваження із суддівськими (підрозділ 3.1.).

Отже, із вищенаведеного слідує, що дисертаціне дослідження Вишневського М. В. відносно визначення особливостей та специфіки адміністративно-правового регулювання діяльності апарату суду в Україні висвітлює низку актуальних та достовірних питань, що в свою чергу, свідчить про високий рівень обізнаності

здобувача проблематикою наукового дослідження та методологічними навиками її здійснення.

Однак, необхідно відзначити, що окремі положення та висновки роботи носять дискусійний характер і потребують уточнення:

1. У науковій новизні на сторінці 24 здобувач розкриває юридичну природу класифікації форм адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації. При цьому до складових віднесено інтерпретаційну форму, яка використовується Верховним судом. Це твердження вимагає роз'яснення.

2. Не можемо погодитися із твердженням дисертанта, що «реформаційні зміни судової системи України зумовлюють численні наукові виклики та дослідження», адже первинною причиною необхідності реформування судової влади України є незадоволеність громадян України діяльністю судової влади (сторінка 28).

3. Розкриваючи характерні особливості діяльності апарату суду як об'єкта адміністративно-правових відносин, автор виділяє таку його специфічну особливість як «правову природу», даючи в якості аргументу те, що вони регулюються нормами адміністративного права (сторінка 40). Не заперечуючи таку постановку питання, хотілося би наголосити, що вони мають не просто правову, але адміністративно-правову природу, і це є очевидним, адже адміністративно-правові відносини не можуть мати іншої юридичної природи.

4. Не можемо повністю погодитися із твердженням, що управлінська взаємодія апарату суду та Державної судової адміністрації України базується на принципі «влада-підпорядкування» (сторінка 42). Адже така взаємодія має більш складну юридичну природу і пронизана чисельними як вертикальними, так і горизонтальними зв'язками, і не тільки з ДСА.

5. Не повним є твердження, що до складу публічної адміністрації, яка здійснює адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду, насамперед відноситься Вища рада правосуддя, органи суддівського

самоврядування та Державна судова адміністрація (сторінка 51), так як невід'ємним органом у цій сфері є Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Слід підкреслити, що зазначені зауваження хоча й мають місце у дисертації, але суттєво не впливають на загальний належний її рівень, а також теоретичну та практичну цінність, на рівень наукової новизни її результатів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України.

Результати дисертаційного дослідження повною мірою відображені в достатній кількості наукових статей, оприлюднених у фахових виданнях, а їх зміст відповідає тексту дисертації. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог, а їх зміст відповідає один одному.

Загалом можна стверджувати, що в дисертації Вишневського М. В. отримані нові результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу. Мета дослідження повністю досягнута, про що свідчить обсяг розкритих здобувачем завдань, викладені важливі наукові та практичні результати.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дисертація «Адміністративно-правове регулювання діяльності апарату суду в Україні» відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Вишневський Михайло Валентинович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

голова

Дніпровського районного суду

міста Херсона

доктор юридичних наук,

старший дослідник

А.А.Іванишук